

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

Posse hominem, & à uenere, & à quibuscunque uitiis, quantumuis pronus
ad ea fuerit, per Dei gratiam co[n]tinere sese, si uelit cap. xxxiii

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

DE CONIV. ET CONTI. SACER.

deinceps infamare naturam: quando illa quidem nos
fatis firmos, & fortes gignat, armetque uera: coelestique
uirtute, etsi molles, & imbecilli nostro postea uitio igna-
uiaque reddamur. Nā quā tu modo naturā quasi uirtuti
contrariam, repugnantemque accusabas, morbus est cet-
te animi, potius quam natura: quando non esse in natu-
ra cuiusquam, sed in opinione istam impossibilitatem
fatis superque paulo superius declarauī. Nonne uides
superbos, ambitiososque homines nullo unquā hono-
re contentos, sed semper ad altiora inflatos, & anxios
anhelare: & qui auari sunt, quanto plura congerant, tan-
to etiam audius appetere plurima? Quid nam hoc est
Morbus certe est, & ægritudo quædam peruersa animi
male affecti, non autem natura. Itidem sanè & hominibus
lasciuus, & libidinosis solet euenire, quibus nulla
unquam libido est satis: & hi tamen, quum grauisimo
laborent morbo, ærotare se nesciunt: ex quo in dies
grauiori afficiuntur ualetudine, nec intentāt interim huic
morbo quæsi integri, & sani ullā prorsus adhibere medicinā.

Posse hominem & à uenere, & à quibuscunque
uitiis, quantumuis pronus ad ea fuerit per
Dei gratiam continere, sese si uelit.

Cap. XXXIII.

INique illi quidem sentiunt, qui ex eo quòd homi-
nes sunt, continere se posse negant, quasi naturæ ui-
tio laborent, non suo. Sed multo etiam iniquius face-
re uidentur, qui dum id de omnibus negare non possunt,
& cauendo diluere flagitium suæ turpitudinis uolunt,
contendunt suo se fato aut genio, seu peculiari natu-
ra, uiolenter ad libidinem rapi. Quamobrem conuin-
cenda hic est fatua eorum pernicacia, atque manibus
hiscæ argutiis ualidissimis rationibus respondendum: ut
is error, qui eorum pectoribus inhaesit, penitus eruatur.

Quod facile sperandum foret, si nos audire uelint, & non potius uitio gaudeant ipsi suo, malintque flagitiorum sordibus contabescere, falsis opinionibus innitendo, quàm muniri, atque exornari uirtutibus, sanis monitis obtemperando. Adducatur ergo contra eos hoc loco in primis sanctum, ac præclarissimum, D. Augustini testimonium ex eo libro, quem contra Pelagium ædidi, ubi omnino negat in libidinem quenquam ulla uis posse aliunde quàm à propria uoluntate compelli quàm à libendo, id est à libitu, per derivationem libido sit nuncupata, quia quod ad libitum fit, fiat. Quod quidè maxime uerum est, atque admodum probabile. Ad id factum etiam quod, M. Tullius in eo libro, quem de fato nominauit, longa oratione disseruit: affirmans multis etiã exemplis, & iis quidem illustribus, complures homines naturæ uitium humana prudentia sustulisse, & nihil esse omnino naturæ hominis tam difficile, quod usu, & disciplina in melius emendari non possit. Ibi autem refert in exemplum stilponem Megaricum philosophum acutum sanè, atque probatum uirum: qui à suis familiaribus ebriosus, & mulierosus nõ in opprobriũ (ut fit) sed potius pro summa laude consueuerat appellari: quod uidelicet, sic uitiosa ab eo natura domita, & compressa esset modestia, & disciplina, ut nemo unquam aut uinolentum illum uiderit, aut libidinis sorde notauerit: quàm tamen facere, & habitu corporis præ se ferre eiusmodi uitia uideretur. Quid Socratem? non ne, ut ab eodem refertur, zopirus phisognomon, qui se profitebatur hominum mores, naturam que ex corpore, oculis, uultu, fronteque cognoscere, stupidum eum esse dixit, ac barbardum: addiditque etiam mulierosum. In quo uerbo Alcibiades cachinum dicitur sustulisse, qui eum continentissimum, sapientissimumque cognosceret. Idem fere iudicatum de Diogene philosopho, quem phisognomon alter quidam peritissimus intuitus, oculos corruptoris

DE CONIV. ET CONTI. SACER.

puerorū habere dixit: propter quod indignati discipuli
 repēte in eū impetū fecissent p̄ceptoris suis opprobriū
 ferre æquo animo nō: ualētes: sed eorū iracundiā restin-
 xit, sedauitq; Diogenes, his uerbis. Q uiescite iuuenes,
 ad hoc p̄cliuis sum, ut oculi monēt, at cōtineo me mō-
 destia, ne labar in eā turpitudinē, quā nefandissimā semp̄
 p̄ duxi. Sed & Xenocrates hebetissimi ingenii, ac tardi-
 fuisse p̄hibetur: atq; à Platone eius p̄ceptore proinde
 & sepe, & acriter obiurgatus, dictumq; & p̄ iocū unū im-
 primis esse qui calcaribus indigeret: attamen is habitus
 est postmodum optimus philosophus, quòd in eo nat̄
 turæ defectum suppleuerit mentis industria. Cleantem
 quòque tanta ingenii tarditate fuisse p̄hibent, ut uix il-
 lum ad se p̄ceptor admitteret, attamen ab eo tanto
 studio, & labore, exculca fuit illa naturæ sterilitas, ut ex-
 cellentis philosophi, & secundi Herculis nomē sit post-
 modū inter philosophos affecutus. Addamus etiā his
 exēplis, (si placet) Demosthenē eximiiū oratorē, quē nat̄
 tura penē fecerat elingūē: ita ut adulta iā ætate R. literā,
 more balbutiētis infantis, exprimere nō ualeret: eā tan-
 mē balbutiē sua sic expugnauit industria, ut apud græcos
 nulla faciūdius, nulla suauior oratio, aut p̄nūciatio q̄ De-
 mosthenis habeatur. Quinetiam idem ipse tantum cō-
 tinendo animam in dicendo est affecutus, ut una conti-
 nuatione uerborum, binas uocis cōtentiones, & remis-
 siones contra communem hominis naturam facile cō-
 tineret. Porro quam elegantissime Terentius poeta uis-
 tam hominum perinde dixit esse, quasi quum ludas testis
 seris, ut quod iactu non cecidit, id arte corrigas. Sic sanē
 & robora, & cæteræ arbores, etsi natura aliter natæ sint,
 arte tamen ad id formantur, quod usus noster requirit.
 Facere uidetur ad hūc locum quod Anæus Seneca scri-
 bit in libello de Ira. Nihil aut est tā diffiile, aut arduū, q̄d
 p̄tinax opa, & intēta cura, & humana mēs nō expugnet,
 & quod in familiaritatē non p̄ducatur assidua meditatio.

Haud disimile est multum in hac re nobis ab eo quod in
 equis bonis, malisve solet euenire. Sunt enim quidam ita
 natura mites, & moderato ingenio nati, ut sine ullo ne-
 gocio tractabiles sint: alii contra ita rebelles: atque indoma-
 biles, ut eorum ferocitate multum insudans domitor, uix lu-
 patis, uix fuste ac calcaribus subigat, caeterum ubi parere
 didicerint, efficiuntur postremo faciles, ac caeteris mitio-
 res. Talis ergo si forte tibi natura contigerit ut sis ualde fa-
 cilis, & prorsus ad uenerem, ne spe pertinens decidas, quasi con-
 tines esse non possis, immo uim affer sensibus, & tanto ualē-
 tius insurge contra difficultatem, quanto ab ea acrius ur-
 geri te senties, atque ex eo tibi uberiores materiam au-
 gendae uirtutis oblatam esse existimes potius, quam
 sublatam, nam ubi tu semel frenum momorderis, & hanc
 ipsam difficultatem aliquando multum, grauique labore
 superaueris, ad omnia perferenda eris postmodum ala-
 crior: & quanto id difficilius consecutus fueris tanto cae-
 teris in ea ipsa re merito gratiaque praestabis. Bono tan-
 tum sis animo: quoniam si non tuo studio, saltem diuini
 non auxilio efficies in ea re, quicquid uoles. Omne quidem
 naturae uitium firma animi pertinacia facile superatur:
 atque etiam natura ipsa in ea praesertim re uelit nolit, co-
 gitur longiori assuetudine patrocinari rationi. Res ergo
 ita se habet, ut possit quisque continere, si uelit, & nemo
 peccet munitus: nullumque sit in homine tam naturale,
 tamque procliuē peccatum, quod uel auferri, uel saltem cor-
 rigi, morum disciplina non possit. At quae tamen non nega-
 mus in naturis hominum dissimilitudines quasdam, atque
 defectus inesse quandoque ita deprauatos ita infitos long-
 ga consuetudine ut nullis possint, aut studiis amoueri,
 aut ingenio corrigi, aut uel aliqua omnino cohiberi. Va-
 ria siquidem est diuersitas animorum, sicut & corporu-
 rum. Sed scire debemus iuxta philosophorum distinc-
 tiones, quod quicquid nobis natura contingit, aut à
 causis naturalibus antecedentibus, aut à subsequentibus

DE CONIV. ET CONTI. SACER.

proficisci: quod autem ex antecedentibus prouenit, id negant esse in nostra potestate: nam acutos esse, aut hebetes ingenio, robustosve, aut imbecilles corpore, id non est in manu, aut arbitrio cuiusquam positum: sed ut quicquid nascitur, talem esse natura necesse est. Verum secus in eis, quæ procedunt ex causis subsequenter: ut est pronos esse ad cupiditatem, ad iram, ad libidinem, & similia. In his namque perturbationibus, quæ tuius natura procliuus simus, temperare tamen nobis possumus, & institutione, & disciplina prouehi ad meliora: dum modo ratio hominis in regni sui solio constituta, & diuino robore præmunita, appetitum, & iracundiam, & omnes libidines noxias subiugo, uel in compedibus semper habeat. Hanc enim supremus omnium rerum rector, & creator Deus imperatricem, & dominam esse uoluit, ut & animo, & corpori, sua auctoritate, ac potentia dominaretur: & omnibus sensibus imperaret. Quamobrem si secundum huius imperium uixerimus: libidinem sanè & quodcunque uitium in nobis, tum animi, tum corporis natura subortum fueris facile superabimus, nec erit quod deinceps incusemus naturam aut fatum, quasi eius culpa, & non libero potius arbitrio nostro peccemus.

Neque peccatum libidinis, neque aliud peccatum esse ex natura creati hominis, sed ex poena damnati, Cap. XXXIII.

Non erit fortassis ab re hic, quæ à nostris theologis de hac ipsa quaestione diffusus disputantur, ad propositam materiam aliquanto breuius recensere, ut exornent hunc locum, & reddant ea etiam, quæ diximus, planiora. Non enim omnes uident, non posse scilicet continere ab illicitis, non esse magis ex natura creati hominis, quam ex poena damnati. Hic autem intento opus est animo, ne si quid dictorum, uel mi